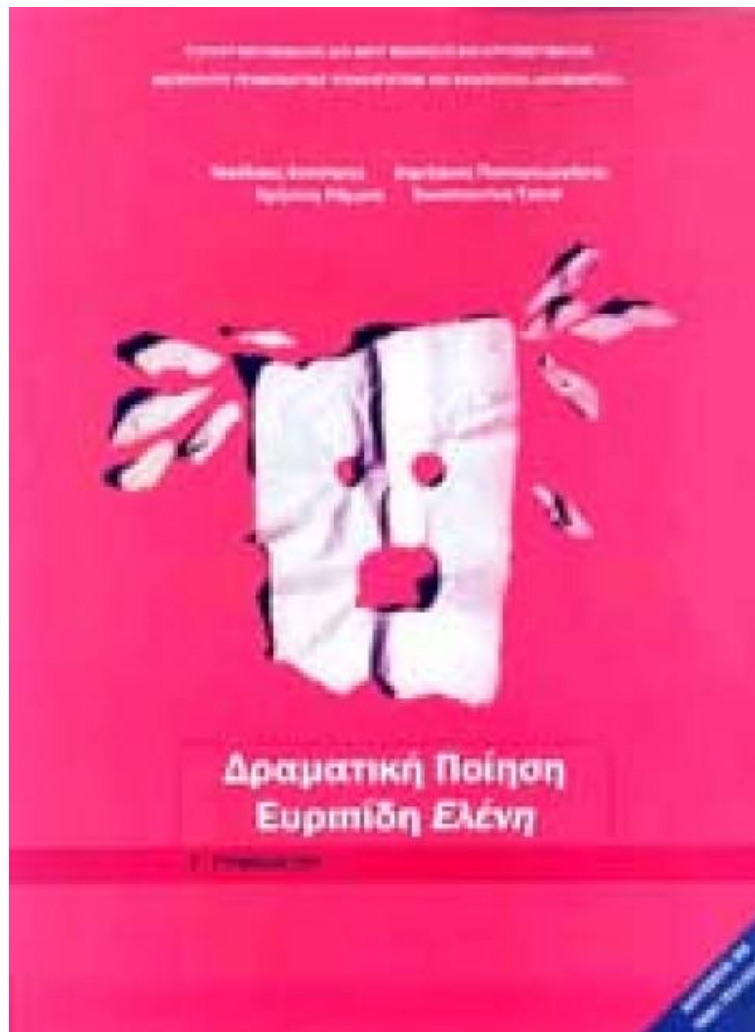

Ευριπίδη: «*ΕΛΕΝΗ*»

Β' Επεισόδιο

Η 2^η σκηνή του Β' επεισοδίου
Στίχοι 659-840

Η 2^η σκηνή του επεισοδίου (στίχοι 659-840), η σκηνή της αμοιβαίας αναγνώρισης, περιλαμβάνει:

1. Τον απροσδόκητο ερχομό και το μονόλογο του Αγγελιαφόρου (στ.659-686).

Ένα «δευτερεύον» πρόσωπο του έργου, ένας γέροντας δούλος και πιστός ακόλουθος του ένδοξου Σπαρτιάτη βασιλιά. Φτάνει, λαχανιασμένος σχεδόν, μπροστά στον πρωταγωνιστή για να του αναγγείλει μια αναπάντεχη εξέλιξη, που τη νομίζει ...δυσάρεστη για τον αφέντη του: την «ανάληψη» του είδωλου της Ελένης από τη σπηλιά και την αποκάλυψη της πραγματικής αλήθειας, από το ίδιο αυτό το είδωλο, του οποίου η αποστολή έληξε οριστικά! Και ενώ ο Αγγελιαφόρος, καθώς αντικρίζει μπροστά του την αληθινή Ελένη, νομίζει ότι επρόκειτο για εκείνη που πριν λίγο χάθηκε, **ο Μενέλαος συνειδητοποιεί πια την καθαρή αλήθεια!!** Κι εμείς θαυμάζουμε για άλλη μια φορά τη «μαστοριά» του δραματουργού μας, την απaráμιλλη τέχνη στην πλοκή του έργου του.

Στις τραγωδίες της αρχαιότητας είναι πολύ συνηθισμένη η μεταφορά στους θεατές σημαντικών ειδήσεων από τους «αγγελιαφόρους». Ο ερχομός τους, όπως γίνεται και εδώ, είναι καταλυτικός για την εξέλιξη της υπόθεσης. Ουσιαστικά, ο λόγος του Αγγελιαφόρου (η «αγγελική ρήσις», όπως ονομάζεται αυτό το φαινόμενο των τραγωδιών), η αναδρομική αφήγηση και η απόδοση σε ευθύ λόγο (στ.670-680) όσων έγιναν και ειπώθηκαν εκτός σκηνής, είναι αυτός που οδηγεί το Μενέλαο στην τόσο λυτρωτική αναγνώριση της συζύγου του, στην κατανόηση της αλήθειας, αλλά και στην πραγματική αποκατάσταση της ίδιας της Ελένης στην εκτίμησή του. Το είδωλο που χάνεται αποκαλύπτει ξεκάθαρα το μεγάλο δράμα που παίχτηκε ως τώρα για το Μενέλαο, την Ελένη, τους Έλληνες και τους Τρώες.

2. Το διάλογο **Μενέλαου-Ελένης** (αρχίζοντας από τη διαπίστωση του Μενέλαου, στους στίχους 687-689) που επισφραγίζει την αναγνώριση των δυο συζύγων και εξελίσσεται **σε ένα τραγούδι-ντουέτο («αμοιβαίον άσμα»)** στους στίχους 690-772. Στο λυτρωτικό αυτό τραγούδι συμμετέχει σύντομα και ο Χορός (στ.713-714), συμμετέχοντας στη χαρά των δυο ηρώων. Τους στίχους αυτούς τους πλημμυρίζει ένας χείμαρρος συναισθημάτων, τα οποία αισθάνονται οι πρωταγωνιστές του έργου μας και μαζί τους ολόκληρο το κοινό του θεάτρου: χαρά και αγαλλίαση, απέραντη αγάπη και μαζί μεγάλη συγκίνηση από τις έντονες αναμνήσεις του παρελθόντος που ξυπνούν στις ψυχές των τραγικών μας προσώπων (στ.691-700, 701-707 κλπ.). Είναι πολύ χαρακτηριστική η ανάμνηση του γάμου των δυο πρωταγωνιστών, που θα επανέλθει και στη συνέχεια.

Με μια σειρά ερωτημάτων και διαπιστώσεων, στ.719-772, ο Μενέλαος συνειδητοποιεί και αυτός **την τραγική αιτία των μεγάλων περιπετειών** που σημάδεψαν τη ζωή του και την οικογένειά του.

Οι θεατές γνωρίζουν ήδη, βεβαίως, τα γεγονότα που εδώ αναφέρονται, ωστόσο το ενδιαφέρον τους παραμένει αδιάπτωτο, καθώς μέσα από τη λυτρωτική αυτή για τους πρωταγωνιστές συνομιλία δίνεται ξανά η ευκαιρία σε όλους να προβληματιστούν εκ νέου για το μεγάλο ζήτημα που θέτει εδώ ο Ευριπίδης: **την ύπαρξη δυνάμεων υπέρτερων από την ανθρώπινη θέληση, που κατευθύνουν την πορεία των αδύναμων να αλλάξουν τη «μοίρα» τους ανθρώπινων πλασμάτων. Γίνεται εκτεταμένος λόγος για το ρόλο του «θεϊκού στοιχείου»** (στ.740-757).

Είναι ολοφάνερο ότι οι θεοί που παρουσιάζει ο Ευριπίδης καμιά δεν έχουν **σχέση με την προάσπιση αξιών, όπως το δίκαιο και η αρετή! Είναι σκοτεινές δυνάμεις, που κινούνται αυθαίρετα, με βάση τις επιθυμίες τους και μόνο.**

Ταυτόχρονα, είναι πολύ έντονη η ύπαρξη στο κείμενο μιας ανάμικτης αίσθησης χαράς μαζί και θλίψης, που δημιουργεί η διαπίστωση των πρωταγωνιστών μας, ότι αυτή η περιπέτεια που έζησαν χωρίς τη θέλησή τους, επέφερε τρομερά δεινά στην οικογένειά τους. Ο Ευριπίδης παραμένει πάντα πιστός στη ρεαλιστική απόδοση της ζωής: η χαρά και η θλίψη συχνά συνυπάρχουν αζεδιάλυτες.

3. Το διάλογο του Μενελάου με τον Αγγελιαφόρο (στίχοι 773-840), που αρχίζει και τελειώνει με την παρουσία του Χορού. Κατάπληκτος τώρα και ο γέροντας αγγελιαφόρος πληροφορείται και συνειδητοποιεί την αλήθεια, συνειδητοποιεί ότι ολόκληρος ο Τρωικός πόλεμος και οι μετέπειτα περιπέτειες έγιναν «για έναν ίσκιο», δηλαδή για ένα ...τίποτα!

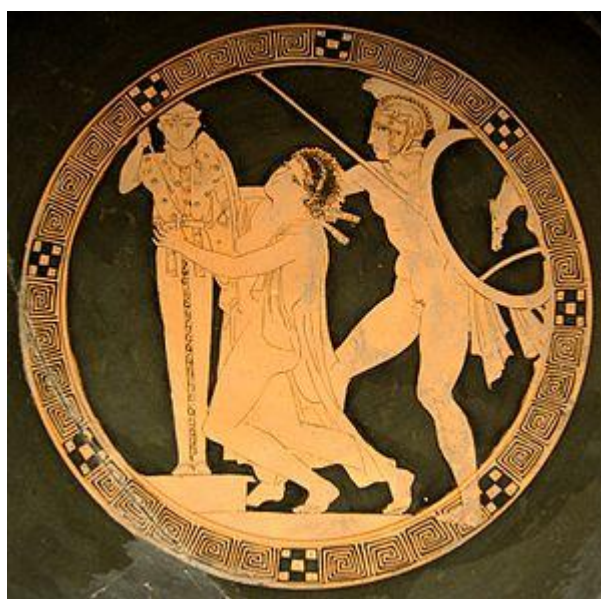
Η προσγείωσή του είναι τόσο απότομη, που ο απλοϊκός αυτός άνθρωπος μεταβάλλεται τώρα με τη σειρά του σε έναν από σκηνής φιλόσοφο! Προσπαθεί να ερμηνεύσει το θεό και τη θέλησή του διαπιστώνοντας πόσο δύσκολο είναι να γίνει κατανοητή η φύση του από τον άνθρωπο. Η μεταβολή της «θεϊκής θέλησης» είναι συνεχής και ανεξιχνίαστη, οι καταστάσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ο άνθρωπος διαρκώς μεταβάλλονται, έξω και μακριά από τη θέλησή του. Την ιδέα αυτή που σημαδεύει τη σκέψη της ελληνικής αρχαιότητας και μάλιστα στην εποχή που η κλασική εποχή αρχίζει να φθίνει, τονίζει εδώ ο Ευριπίδης.

Ο λόγος του Αγγελιαφόρου εξελίσσεται σε ένα αληθινό «εγκώμιο της αρετής της Ελένης» (στ.797-799), ενώ διανθίζεται από την ευτυχισμένη ανάμνηση του γάμου των δυο πρωταγωνιστών(στ.799-803). Το μυθικό αυτό μοτίβο φαίνεται ότι είχε εντυπωσιάσει πολύ όλους τους αρχαίους ποιητές.

Ο λόγος κλείνει με μια διακήρυξη της αφοσίωσης του γέροντα-δούλου στα αφεντικά του (στ.803-810). Ο Αγγελιαφόρος θεωρεί την αφοσίωση αυτή ως την πραγματική αρετή ενός δούλου, που τον εξυψώνει στα μάτια της κοινωνίας.

Είναι φανερό ότι εδώ «μιλάει» η ίδια η δουλοκτητική κοινωνία της αρχαιότητας, που πλάθει πρότυπα υποταγής για τους δούλους, στολίζοντάς τα με ηθικά νοήματα του τύπου: δούλος μεν, ηθικά ελεύθερος όμως. Ο Ευριπίδης εκφράζει την αντίληψη της εποχής του.

Ο διάλογος Μενέλαου-Αγγελιοφόρου κλείνει στους στίχους 811-840. Ο Μενέλαος τον στέλνει πίσω στους συντρόφους του με την εντολή να είναι έτοιμοι να τον

βοηθήσουν στην προσπάθειά του να φύγει. Ο Αγγελιαφόρος φεύγει αμέσως, εξαπολύοντας ένα λόγο όπου καταδικάζεται η «μαντική τέχνη» ως ανωφελής!

Η ορθολογιστική αυτή αντιμετώπιση των πραγμάτων, χαρακτηριστικό γνώρισμα των ηρώων του Ευριπίδη, βρίσκει σύμφωνο και το Χορό, που κλείνει τη μεγάλη αυτή σκηνή.

363 × 372